

ANTE SEKULIĆ, NARODNI ŽIVOT I OBIČAJI BAČKIH BUNJEVACA,
ZNŽO, knj. 50, Zagreb 1986, 518 stranica + fotosi crno-bijeli i u boji

U petnaest poglavlja vrlo opsežne i jedinstvene studije »Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca« dr. Ante Sekulić, i sam Bunjevac (rođen 1920. u Salašu Kaponji kraj Tavankuta), autor više književnih, povijesnih i etnoloških studija i radova iz područja hrvatske kulturne baštine, obradio je povijest i kulturu Hrvata Bunjevaca u Bačkoj, području između Dunava i Tise, odnosno na području SFRJ (glavni bunjevački gradovi Sombor i Subotica) i u SR Madžarskoj (glavni bunjevački grad Baja). U svom radu Sekulić je, po poglavljima, obradio zemljopisni pojam Bačke (I), kojega je slavenski naziv prema gradu Baču, nekada upravnom i crkvenom sjedištu, utvrdio je smještaj Bunjevaca Hrvata općenito: u Bačkoj, Kvarneskom primorju, Dalmatinskoj zagori, Lici, Bosni, Gorskom kotaru (II) te smještaj bačkih Bunjevaca u Podunavlju (III), sve do Budima. U vezi s pitanjem vremena dolaska Bunjevaca u Podunavlje Sekulić naglašava da je početak teško odrediti i da svakako treba imati na umu postojanje slavenskoga žvlja u Bačkoj još od XIII. stoljeća, koje tada i u slijedećim stoljećima pastoriziraju bosanski franjevci, a seobu Hrvata Bunjevaca (i Šokaca), koje ljetopisne knjige nazivaju Dalmatincima, u XVI. i XVII. stoljeću treba shvatiti samo kao osvježenje tom žvlju. Povijest bačkih Bunjevaca (IV) Sekulić je obradio po razdobljima: prvo, od 1686, kad je bila najznačajnija seoba Bunjevaca predvođenih franjevcima Bosne Srebrene, do godine 1743, kad je ukinuta Vojna krajina; drugo, do sredine XIX. stoljeća u kojem su bunjevački gradovi Sombor (1747) i Subotica (1779) dobili povlastice slobodnih kraljevskih gradova; treće razdoblje seže do sredine XX. stoljeća. Iako su se u vrijeme trećega razdoblja na području gdje žive Bunjevci događale velike državne, društvene i druge promjene, ono je za Bunjevce preporodno razdoblje: postignuti su veliki uspjesi u nacionalnom osvješćivanju, prosvjeti i kulturi, u gospodarstvu, stvorena je vlastita inteligencija, Bunjevci su uključeni u šira društvena kretanja, otvorene su narodne ustanove i pokrenuti časopisi i novine. Bunjevačka naselja u Bačkoj (V) bila su u prošlosti za Bunjevce značajna županijska oblasna sjedišta, trgovačka, prosvjetna i kulturna središta. Njihov je govor (VI) štokavsko-ikavski s natruhama romanskoga. Svagdašnji život Bunjevaca (VII) prožet je dinarskim nasljeđem i uvjetima bačkog podneblja. Zatim je obrađen društveni život Bunjevaca (VIII), kojega je temelj obitelj, imena i prezimena bačkih Bunjevaca (IX) i nošnja (X) u kojoj se prepleću tragovi iz staroga zavičaja s utjecajima drugih naroda. Bunjevački narodni običaji (XI) odlikuju se velikim bogatstvom. Borba za bunjevačko školstvo (XII) osobito se vodila od kraja prošloga stoljeća. Na području književnosti (XIII), koja je sastavni dio hrvatske književnosti, bunjevački pisci stvaraju još od XVIII. stoljeća na svim područjima spisateljskog stvaralaštva, a narodna književnost (XIV) svjedoči o darovitom, pjesničkom i bogatom narodnom stvaralaštvu. Umjetnost bačkih Bunjevaca (XV) ogleda se u mnogim oblicima likovnog stvaralaštva od najstarijih vremena do naših dana.

Na kraju knjige, u »Završnici«, Sekulić daje zaključne misli o povijesti i kulturi bačkih Bunjevaca, popis literature, sažetke na engleskom i njemačkom jeziku, dodatak s 52 crno-bijele fotografije i 21 fotografijom u boji u vezi s tipom bunjevačke arhitekture stambenih i gospodarskih objekata i životom

Bunjevaca, s bogatim izborom bunjevačkih nošnji, plesom, običajima, rukotvorinama, umjetničkim radovima i vezovima.

Sekulićeva studija »Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca« ima višestruko značenje. Prije svega, to je suvremeno znanstveno djelo o bunjevačkom ogranku hrvatskoga etničkoga bića, o njegovoj prošlosti i življenju, o kulturi i sl. Kao takva, ova je knjiga velik prinos hrvatskoj historiografiji i kulturi općenito. Dobro će poslužiti u raznim prilikama i različitim namjenama, kao literatura u učenju i znanstvenom radu ili kao dobar putokaz svima koji se budu više bavili proučavanjem problematike bačkih Hrvata Bunjevaca, ali, zbog autorova lagana stila i bogatstva jezika, i u svakoj drugoj prigodi.

Anđelko Mijatović

MIROSLAV BERTOŠA, MLETAČKA ISTRU U XVI. I XVII. STOLJEĆU

sv. I—II, Pula 1986, Istarska naklada, 844 str.

Ova dva sveska povijesti mletačke Pokrajine Istre sadrže petnaestak opsežnijih i kraćih historiografskih priloga, radova dra. Miroslava Bertoše, autora oko 200 znanstvenih i stručnih radova i više knjiga iz područja povijesne znanosti. U tim radovima, nastalima između 1966. i 1983, na temelju istraživanja u domaćim i inozemnim arhivama, razmatra se prošlost Istre pod mletačkom vlašću (površine oko 2.600 četvornih kilometara) u XVI, XVII. i u početku XVIII. stoljeća, u doba, kako kaže sam Bertoša, »kad je Istra krenula u susret svojim apokaliptičnim nedaćama — ratovima, kužnim epidemijama, bolestima, depopulaciji i propadanju gospodarstva«.

U prvom svesku (324 str.) nalaze se prilozi: Mletačka Istra u XVI. i XVII. stoljeću: odrednice povijesnoga razvitka (uvodna razmatranja); U susret Apokalipsi; Teškoće organizirane kolonizacije; Naseljavanje Dvigrada i njegova područja: borba za zemlju, borba za opstanak; Dramatična epizoda organizirane kolonizacije: hajduci u Puljštini (1671—1675); Jedan gospodarski i populacijski uspjeh mletačke kolonizacije: selo Premantura (1585—1797) i Kolonizacija i gospodarska kriza: brojčani pokazatelji.

U drugom svesku (520 str.) nalaze se prilozi: »I bi kruto veliki rat... Istra biva poplinena (1615—1618)«; Zlokobni »kunfini« istarski (sukobi na mletačko-austrijskoj granici u Istri od XVII. do XVIII. stoljeća); »Domaća kuga« (Domestica pestilencia) ili razbojništvo u Poreštini; Kolonizacija, javni radovi, »ekologija«; Dokumentarna građa za etno-historiju Istre pod Venecijom; Neotkriveni svijet istarske subalterne kulture; Zaključna razmatranja. Uglavnom, kako je vidljivo i iz naslova, u prvom svesku, pored uvodnih općih odrednica o Istri u sastavu Mletačke Republike od XVI. do XVIII. stoljeća, prikazana je kolonizacija istarskog područja koju su provodile mletačke vlasti naseljavajući pojedine skupine stanovništva s istočne jadranske obale, iz Grčke i s Apeninskog poluotoka, neuspjehe tih naseljavanja, ali i uspjehe, promjene etničke strukture Pokrajine Istre i dr. U drugom svesku su prilozi koji se usmjeravaju prema povijesti društvenih struktura i njihovim preobražajima u navedeno vrijeme, i to o uskočkom ratu kao dijelu socijalne

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 20

ZAGREB

1987.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 1.000 din

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije SR Hrvatske pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.

RADOVI 20

Za izdavača
dr. *Nikša Stančić*

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

ANTIĆ dr. LJUBOMIR, Centar za istraživanje migracija, Trnjanska bb, Zagreb

BERTOŠA SLAVEN, student Filozofski fakultet, Zagreb

BRANDT dr. MIROSLAV, ul. Socijalističke revolucije 73, Zagreb

BUDAK mr. NEVEN, Filozofski fakultet, Zagreb

IVELJIĆ ISKRA, Ilica 165, Zagreb

JANEKOVIĆ-RÖMER ZDENKA, Filozofski fakultet, Zagreb

JURIŠIĆ IVAN, Filozofski fakultet — Zavod za hrvatsku povijest, Krčka 1

LAUŠIĆ dr. ANTE, Centar za istraživanje migracija, Trnjanska bb, Zagreb

LOVRENOVIĆ mr. DUBRAVKO, Račkog 1, Filozofski fakultet, Sarajevo

MIJATOVIĆ ANĐELKO, P. Togliatija 12, Susedgrad, Zagreb

MIROŠEVIĆ mr. FRANKO, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu SRH, Zagreb

OČAK dr. IVAN, Filozofski fakultet — Zavod za hrvatsku povijest, Krčka 1

PARNICA ROBERT, student Filozofski fakultet, Zagreb

PAVLIČEVIĆ dr. DRAGUTIN, Filozofski fakultet — Zavod za hrvatsku povijest,
Krčka 1, Zagreb

PERIĆ dr. IVO, Istraživački centar JAZU, Lapadska obala 6, Dubrovnik

ROKSANDIĆ mr. DRAGO, Filozofski fakultet, Istorijjski seminar, Čika Ljubina
18—20, Beograd

STRČIĆ dr. MIRJANA, Kumičićeva 42, Rijeka

STRČIĆ PETAR, Arhiv Hrvatske, Zagreb

STUBLIĆ ZLATKO, Vlaška 12, Zagreb

SZABO dr. AGNEZA, Muzej grada Zagreba, Zagreb